

Snježana DOBROTA* – Margareta SABLJIĆ** – Josipa KLARENDIĆ***

Funkcije slušanja glazbe u životu studenata – odgojno-obrazovna perspektiva

The Functions of Listening to Music in the Students' Life – An Educational Perspective

Sažetak: Glazba ima važnu ulogu u kontekstu psihološkoga, društvenoga i kulturnoga razvoja pojedinca, a slušanje glazbe jedna je od najznačajnijih aktivnosti slobodnoga vremena. Cilj istraživanja jest ispitati razlikuju li se funkcije slušanja glazbe u životu studenata s obzirom na godinu studija / dob, državu iz koje dolaze, završeno srednjoškolsko obrazovanje i bavljenje glazbom u slobodno vrijeme. Ispitivanje je provedeno pomoću mrežne ankete na uzorku od 344 sudionika, studenata učiteljskoga studija i ranoga i predškolskoga odgoja iz Hrvatske, Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine. U istraživanju je korišten Upitnik za prikupljanje sociodemografskih podataka te skraćena inačica skale Adaptive Functions of Music Listening Scale.

Rezultatima istraživanja potvrđeno je da godina studija / dob i bavljenje glazbom u slobodno vrijeme ne predstavljaju značajne prediktore funkcija slušanja glazbe. Uočene su razlike u funkcijama slušanja glazbe s obzirom na državu iz koje sudionici dolaze te na vrstu završenoga srednjoškolskoga obrazovanja. Dobiveni rezultati imaju značajne implikacije za teoriju i praksu glazbene pedagogije i psihologije glazbe.

Ključne riječi: funkcije slušanja glazbe; glazbena pedagogija; kognitivne i afektivne funkcije slušanja glazbe; nastava glazbe; psihologija glazbe; studenti.

Summary: Music plays a vital role in the context of psychological, social, and cultural development of an individual, and listening to music is one of the most important leisure activities. This research aims to investigate whether the functions of listening to music in the lives of students vary according to their year of study/age, country of origin, completed secondary education, and participation in music in their free time. The survey was conducted online with a sample

* Prof. dr. sc. Snježana Dobrota, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Poljička cesta 35, 21 000 Split, Hrvatska • Full Prof. Snježana Dobrota, Ph.D., Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Poljička cesta 35, 21000 Split, Croatia ✉ dobrota@ffst.hr

** Margareta Sabljic, univ. mag. praesc. educ., Dječji vrtić Radost, Hercegovačka ulica 22, 21 000 Split, Hrvatska • Margareta Sabljic, MA in Preschool Education, Kindergarten »Radost«, Hercegovačka ulica 22, 21 000 Split, Croatia ✉ m.sablji99@gmail.com

*** Josipa Klarendić, univ. mag. prim. educ., Osnovna škola Jurja Dalmatinca, Stipe Ninića 27, 22 000 Šibenik, Hrvatska • Josipa Klarendić, MA in Primary Education, Primary School »Juraj Dalmatinac«, Stipe Ninića 27, 22000 Šibenik, Croatia ✉ josipa.ivic2@skole.hr

of 344 participants, comprising students of teacher education and early and preschool education from Croatia, Serbia, Montenegro, and Bosnia and Herzegovina. The research employed a questionnaire to collect ...sociodemographic data and a shortened version of the Adaptive Functions of Music Listening Scale.

The results of the research confirmed that neither the year of study/age nor playing music in free time is a significant predictor of music listening functions. Differences in the functions of listening to music were observed depending on the country of origin and completed secondary education. The obtained results have significant implications for the theory and practice of music pedagogy and psychology of music.

Keywords: music listening functions; music pedagogy; cognitive and affective functions of music listening; music teaching; psychology of music; students.

Uvod

Glazba je sveprisutna u životu svakoga čovjeka. Rezultati istraživanja potvrđuju kako ljudi, bez obzira na dob, provode mnogo vremena slušajući glazbu.¹ Glazba ima brojne funkcije u kontekstu psihološkoga, društvenoga i kulturnoga razvoja pojedinca, a razumijevanje utjecaja glazbe na psihološko funkcioniranje pojedinca te percipiranje njezine koristi za dobrobit ljudi različitih životnih dobi predmet je brojnih istraživanja.²

Većina psihološke literature polazi od pretpostavke da je slušanje glazbe individualna, a ne kolektivna aktivnost.³ Takva se pretpostavka može povezati s kulturnim podrijetlom brojnih glazbenih psihologa, poput Saarikalia i suradnika,⁴ koji dolaze iz zapadnih, uglavnom individualističkih društava. Stoga se takva istraživanja usredotočuju na kognitivne i emocionalne funkcije glazbe na razini pojedinca, zanemarujući pritom kolektivne aspekte glazbenih iskustava, što kritiziraju Rentfrow i Gosling.⁵ S druge strane sociolozi i etnomuzikolozi, u prvom redu DeNora⁶, naglašavaju kako kolektivni aspekti glazbe čine fundamentalnu osobinu koja pridonosi socijalnim i kulturnim domenama slušanja glazbe. Tako glazba može služiti kao simbolična reprezentacija socijalnih i kulturnih vrijednosti i identiteta, kao sredstvo prenošenja osobnih vrijednosti i identiteta drugim ljudima⁷, dok DeNora⁸ navodi kako glazba

¹ F. KÖHLER, S. K. SCHÄFER, K. LIEB, M. WESSA, Differential associations of leisure music engagement with resilience: A network analysis, *International Journal of Clinical and Health Psychology* 23(2023.)3, 100377.

² S. SAARIKALLIO, J. ERKKILÄ, The role of music in adolescents' mood regulation, u: *Psychology of Music* 35(2007.)1, 88–109.

³ P. N. JUSLIN, P. LAUKKA, Expression, perception, and induction of musical emotions: A review and a questionnaire study of everyday listening, u: *Journal of New Music Research* 33(2004.)3, 217–238.

⁴ S. SAARIKALLIO, J. MAKSIMAINEN, W. RANDALL, Relaxed and connected: Insights on the emotional-motivational constituents of musical pleasure, u: *Psychology of Music* 47(2018.)2, 644–662.

⁵ P. J. RENTFROW, S. D. GOSLING, Message in a ballad: The role of music preferences in interpersonal perception, u: *Psychological Science* 17(2006.)3, 236–242.

⁶ T. DeNORA, *Music in everyday life*. Cambridge, 2000.

⁷ A. P. MERRIAM, *The anthropology of music*, Evanston, IL, 1964.

⁸ T. DeNORA, *Music in everyday life*.

predstavlja sredstvo stvaranja društvenoga života. Dakle glazba ima funkcije na individualnoj, socijalnoj i kulturnoj razini, a u temelju svake od tih razina nalaze se određeni psihološki procesi. North i Hargreaves⁹ ističu kako većini psiholoških istraživanja nedostaje sveobuhvatna analiza triju navedenih razina glazbenoga iskustva.

Hargreaves i North¹⁰ smatraju da psihološke funkcije glazbe obuhvaćaju tri široke domene koje se odnose na kognitivne, emocionalne i socijalne funkcije. Funkcije slušanja glazbe u kognitivnoj domeni usmjeravaju se prema istraživanju percepcije, prepoznavanja i pamćenja glazbenih elemenata, poput visine, melodije, ritma, strukture ili složenosti glazbe¹¹ te utjecaja glazbe na kognitivnu izvedbu.¹² Emocionalna domena odnosi se na emocije percipirane u glazbi, emocije i fizičke reakcije koje izaziva glazba i emocije izražene glazbom.¹³ Glazba se može koristiti i za reguliranje raspoloženja,¹⁴ nošenje s kriznim situacijama ili za ublažavanje stresa.¹⁵ I, konačno, utjecaj glazbe na socijalnu domenu manifestira se u konstruiranju i izražavanju identiteta te poticanju odnosa među ljudima.¹⁶

Afektivna iskustva slušanja glazbe predstavljaju jedan od najviše istraženih fenomena slušanja glazbe.¹⁷ Takva se iskustva najčešće opisuju pomoću dviju bipolarnih dimenzija,¹⁸ odnosno pobuđenosti (visoke i niske) i valencije (pozitivne i negativne). Različita afektivna iskustva tijekom slušanja glazbe mogu se opisati njihovim pozicioniranjem unutar takvoga dvodimenzionalnoga prikaza, pa je tako na primjer uzbuđenost afektivno stanje visoke pobuđenosti i pozitivne valencije, dok je tuga afektivno stanje niske pobuđenosti i negativne valencije.

Glazbeni podražaji pozitivne valencije povezuju se s durskim tonalitetom i visokim tonovima, dok se glazbeni podražaji negativne valencije povezuju s mol-skim tonalitetom i dubokim tonovima. Glazba za koju je karakteristična visoka pobuđenost jest glazba brzoga tempa, dok se glazba niske pobuđenosti uglavnom

⁹ A. C. NORTH, D. J. HARGREAVES, *The social and applied psychology of music*, Oxford, 2008.

¹⁰ D. J. HARGREAVES, A. C. NORTH, The functions of music in everyday life: Redefining the social in music psychology, u: *Psychology of Music* 27(1999.)1, 71–83.

¹¹ A. R. ADDESSI, R. CATERINA, Analysis and perception in post-tonal music: An example from Kurtág's String Quartet Op. 1., u: *Psychology of Music* 33(2005.)1, 94–116.

¹² T. LESIUK, The effect of music listening on work performance, u: *Psychology of Music* 33(2005.)2, 173–191.

¹³ P. N. JUSLIN, P. LAUKKA, Expression, perception, and induction of musical emotions: A review and a questionnaire study of everyday listening.

¹⁴ S. SAARIKALLIO, J. ERKKILÄ, The role of music in adolescents' mood regulation, u: *Psychology of Music* 35(2007.)1, 88–109.

¹⁵ A. C. NORTH, D. J. HARGREAVES, S. A. O'NEILL, The importance of music to adolescents, u: *British Journal of Educational Psychology* 70(2000.)2, 255–272.

¹⁶ P. J. RENTFROW, S. D. GOSLING, Message in a ballad: The role of music preferences in interpersonal perception.

¹⁷ P. N. JUSLIN, J. A. SLOBODA (ur.), *Handbook of music and emotion: Theory, research, applications*, Oxford, 2010.

¹⁸ J. A. RUSSELL, A circumplex model of affect, u: *Journal of Personality and Social Psychology* 39(1980.)6, 1161–1178.

povezuje s polaganim tempom.¹⁹ Tuga, kao emocija negativne valencije i niske pobuđenosti, izražava se glazbom u molaskom tonalitetu u polaganom tempu, u kojoj dominiraju duboki tonovi.²⁰ Rezultati istraživanja općenito potvrđuju da je glazba visoke pobuđenosti i negativne valencije povezana s karakterističnim obrascem fizioloških odgovora (povećan broj otkucaja srca, viši krvni tlak, viša razina kortizola) i negativnim afektivnim iskustvom (povećanje tenzije i depresivnoga raspoloženja).²¹

Berlyne²² ističe kako slušatelji najviše preferiraju glazbu srednjega stupnja potencijala pobuđivanja te da se stupanj svidanja postupno smanjuje prema ekstremima potencijala pobuđivanja. To znači da odnos između preferencija i potencijala pobuđivanja glazbenoga podražaja ima oblik obrnute U-krivulje. Međutim rezultati nekih istraživanja potvrđuju kako slušatelji ponekad traže i glazbu niske ili visoke razine pobuđenosti, što u prvom redu ovisi o kontekstu slušanja.²³

Osim važnosti afektivnih funkcija slušanja glazbe, slušanje glazbe može imati pozitivne učinke na brojne kognitivne sposobnosti, poput rezultata testa inteligencije, brzine verbalnoga i vizualnoga procesuiranja, razvoja aritmetičkih sposobnosti, čitanja i učenja stranoga jezika²⁴.

Prema hipotezi pobuđenosti i raspoloženja (engl. *arousal and mood hypothesis*)²⁵, pozitivni utjecaj glazbe na ljudsko ponašanje rezultat je utjecaja glazbe na raspoloženje i pobuđenost. Naime slušanje glazbe utječe na pobuđenost, odnosno na stupanj fiziološke aktiviranosti, na raspoloženje (dugotrajne emocije) i užitek slušatelja, što rezultira boljom kognitivnom izvedbom²⁶. Čini se da je utjecaj glazbe na pobuđenost i raspoloženje slušatelja određen tempom i tonalitetom glazbe.²⁷ Kako se navodi u kontekstu Mozartova efekta, brzi tempo i durski tonalitet induciraju pozitivno/sretno raspoloženje i više razine pobuđenosti, dok polagani tempo i molaski tonalitet potiču negativno/tužno raspoloženje i niže razine pobuđenosti.²⁸

¹⁹ A. GABRIELSSON, S. LINDSTRÖM WIK, Strong experiences related to music: A descriptive system, u: *Musicae scientiae* 7(2003.)2, 157–217.

²⁰ A. GABRIELSSON, S. LINDSTRÖM WIK, Strong experiences related to music: A descriptive system.

²¹ G. GERRA, A. ZAIMOVIC, D. FRANCHINI, M. PALLADINO, G. GIUCASTRO, N. REALI, Neuroendocrine responses of healthy volunteers to »techno-music«: relationships with personality traits and emotional state, *International Journal of Psychophysiology* 28(1998.), 99–111.

²² D. E. BERLYNE, *Studies in the new experimental aesthetics: Steps towards an objective psychology of aesthetic appreciation*, London, 1974.

²³ A. C. NORTH, D. J. HARGREAVES, Musical Preferences during and after Relaxation and Exercise, u: *The American Journal of Psychology* 113(2000.)1, 43.

²⁴ H. J. KANG, J. W. WILLIAMSON, Background can aid second language learning, *Psychology of Music* 42(2013.)5, 728–747.

²⁵ W. F. THOMPSON, E. G. SCHELLENBERG, G. HUSAIN, Arousal, mood and the Mozart effect, u: *Psychological Science* 12(2001.)3, 248–251.

²⁶ S. HALLAM, J. PRICE, G. KATSAROU, The effects of background music on primary school pupils' task performance, u: *Educational Studies* 28(2002.)2, 111–122.

²⁷ A. GABRIELSSON, S. LINDSTRÖM WIK, Strong experiences related to music: A descriptive system.

²⁸ K. M. NANTAIS, E. G. SCHELLENBERG, The Mozart Effect: An Artifact of Preference, u: *Psychological Science* 10(1999.)4, 370–373.

Rezultati brojnih istraživanja potvrđuju kako preferencije različitih glazbenih stilova koreliraju s načinom na koji pojedinci koriste glazbu, dok se drugi prediktor glazbenih preferencija odnosi na vrijednosti slušatelja.²⁹ Naime glazba je povezana s formiranjem i izražavanjem identiteta slušatelja i njegovih vrijednosti,³⁰ čime se potiče socijalno povezivanje slušatelja pomoću glazbe. Tako su Boer i suradnici³¹ kreirali model funkcija slušanja glazbe prema kojemu glazbene preferencije pojedinca upućuju na njegove osobne vrijednosti, a sličnost takvih vrijednosti rezultira većim povezivanjem među ljudima. Nalazi Boer i suradnika (2011.)³² temelje se na povezanosti između glazbenih preferencija i osobnih vrijednosti jer rezultati istraživanja potvrđuju da vrijednosne orijentacije pojedinaca koreliraju s njihovim glazbenim preferencijama. Naime, kako bi glazbeni ukus komunicirao osobne stavove slušatelja, njegove glazbene preferencije moraju biti konzistentne s njegovom osobnošću, socijalnim identitetom i vrijednostima. Tekman i Hortaçsu³³ polaze od pretpostavke da su vrijednosti i funkcije glazbe prediktori glazbenih preferencija te da funkcije glazbe mogu posredovati odnosom između vrijednosti i glazbenih preferencija. Vrijednosti su motivacijska osnova stavova i ponašanja, stoga one utječu na preferencije specifičnih glazbenih stilova. Nadalje, motivacijska veza između vrijednosti i glazbenih preferencija može se objasniti funkcijama koje glazba ispunjava jer funkcionalne upotrebe glazbe predstavljaju bihevioralnu ekspresiju vrijednosti. Drugim riječima, vrijednosne orijentacije kao motivacijske snage determiniraju razloge zbog kojih slušamo glazbu, čime utječu na vrstu glazbe koju slušamo.

Prema Boer i suradnicima,³⁴ funkcije glazbe mogu se grupirati u dvije skupine. U prvoj skupini nalaze se afektivne, a u drugoj intrapersonalne, socijalne i sociokulturne funkcije. Za mjerenje funkcija glazbe u životu ljudi navedeni autori kreirali su upitnik pod nazivom *The Ratings of Experienced Social, Personal and Cultural Themes of Music Functions* (RESPECT-Music scale)³⁵. Taj instrument procjenjuje tri skupine varijabli, i to: funkcije glazbe, glazbene preferencije i vrijednosne orijentacije. Skala sadrži 35 tvrdnji koje mjere važnost 10 funkcija glazbe: funkcija društvenoga povezivanja s prijateljima pomoću glazbe, funkcija društvenoga povezivanja s obite-

²⁹ L. M. GETZ, T. CHAMORRO-PREMUZIC, M. M. ROY, K. DEVROOP, The relationship between affect, uses of music, and music preferences in a sample of South African adolescents, u: *Psychology of Music* 40(2012.).2, 164–178.

³⁰ D. BOER, R. FISCHER, M. STRACK, M. H. BOND, E. LO, J. LAM, How shared preferences in music create bonds between people: Values as the missing link, u: *Personality and Social Psychology Bulletin* 37(2011.).9, 1159–1171.

³¹ Isto.

³² Isto.

³³ H. G. TEKMAN, N. HORTAÇSU, Music and social identity: Stylistic identification as a response to musical style, u: *International Journal of Psychology* 37(2023.).5, 277–285.

³⁴ D. BOER, R. FISCHER, H. G. TEKMAN, A. ABUBAKAR, J. NJENGA, M. ZENGER, Young People's Topography of Musical Functions: Personal, Social and Cultural Experiences with Music Across Genders and Six Societies, u: *International Journal of Psychology* 47(2012.).5, 355–369.

³⁵ D. BOER, R. FISCHER, H. G. TEKMAN, A. ABUBAKAR, J. NJENGA, M. ZENGER, Young People's Topography of Musical Functions: Personal, Social and Cultural Experiences with Music Across Genders and Six Societies.

liji pomoću glazbe, funkcija otpuštanja, emocionalna funkcija slušanja glazbe, glazba u funkciji plesa, pozadinska funkcija glazbe, glazba u funkciji ostvarivanja pozornosti, glazba u funkciji izražavanja političkih stavova, funkcija kulturnoga identiteta i glazba u funkciji izražavanja osobnih vrijednosti.

Boer i suradnici³⁶ ispitali su koje funkcije ima glazba na uzorku studenata iz Njemačke, Kenije, Meksika, Novoga Zelanda, Filipina i Turske. Rezultati potvrđuju kako studentice, u odnosu na studente, više slušaju glazbu zbog afektivnih razloga, odnosno ekspresije emocija, plesa te formiranja kulturnoga identiteta. Uočene su razlike između sudionika iz različitih država, i to za socijalne i sociokulturne funkcije slušanja glazbe. Kulturne vrijednosti, poput individualizma/kolektivizma i sekularizma/tradicionalizma, mogu objasniti međukulturne razlike u glazbenim funkcijama. Tako se sudionici iz više kolektivističkih kultura češće koriste glazbom za izražavanje vrijednosti i kulturnoga identiteta, dok se sudionici iz sekularnih i individualističkih kultura više koriste glazbom za ples. Sudionici iz tradicionalnijih kultura više se koriste glazbom za izražavanje vrijednosti i kulturnoga identiteta te se više povezuju s obitelji preko glazbe. Stoga autori zaključuju kako su spol i kulturno podrijetlo značajne varijable koje utječu na funkcije slušanja glazbe.

Groarke i Hogan³⁷ smatraju kako slušanje glazbe ima brojne adaptivne funkcije u svakodnevnom životu, a poseban naglasak stavljaju na ispitivanje odnosa između funkcija slušanja glazbe i psihološke dobrobiti. U svom radu navedeni autori polaze od teorije *Social Cognitive Theory (SCT)*³⁸ prema kojoj je ponašanje tijekom slušanja glazbe vođeno slušateljevim vjerovanjima o učincima glazbe te njegovim očekivanjima u vezi s postizanjem određenih rezultata pomoću slušanja glazbe. Vjerovanja i očekivanja slušatelja o učincima i rezultatima glazbe stječu se iskustvom i posrednim učenjem. S vremenom takvi učinci i rezultati stvaraju poticaje, odnosno ciljeve kojima je upravljano ponašanje tijekom slušanja glazbe. Kada je takvo ponašanje koje je usmjereno prema cilju učinkovito, rezultati glazbenih iskustava postaju funkcije koje slušanje glazbe ima u životu pojedinca.

Osim oslanjanja na navedenu teoriju, u kreiranju instrumenta za mjerenje funkcija slušanja glazbe *The Adaptive Functions of Music Listening Scale*³⁹ navedeni autori oslanjaju se i na recentna teorijska razmatranja u području psihologije glazbe, prema kojima se ciljevi i učinci sve više počinju promatrati kao važni aspekti iskustva

³⁶ D. BOER, R. FISCHER, H. G. TEKMAN, A. ABUBAKAR, J. NJENGA, M. ZENGER, Young People's Topography of Musical Functions: Personal, Social and Cultural Experiences with Music Across Genders and Six Societies.

³⁷ J. M. GROARKE, M. J. HOGAN, Development and Psychometric Evaluation of the Adaptive Functions of Music Listening Scale, u: *Frontiers in Psychology* 9(2018.), 1–19.

³⁸ A. BANDURA, Social cognitive theory: an agentic perspective, *Annual Review of Psychology* 52(2001.), 1–26.

³⁹ J. M. GROARKE, M. J. HOGAN, Development and Psychometric Evaluation of the Adaptive Functions of Music Listening Scale.

slušanja glazbe.⁴⁰ Tako se u navedenom instrumentu procjenjuje razina slaganja sudionika s tvrdnjama o učinkovitosti postizanja niza potencijalno adaptivnih rezultata tijekom slušanja glazbe.

S obzirom na to da slušanje glazbe ima izuzetno važnu ulogu u životu ljudi, a posebno adolescenata, u istraživanju će se ispitati funkcije slušanja glazbe u njihovu životu.

1. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj je ovoga istraživanja ispitati koje funkcije ima slušanje glazbe u životu studenata učiteljskoga studija i ranoga i predškolskoga odgoja. U skladu s navedenim ciljem postavljeni su sljedeći problemi istraživanja:

1. ispitati razlikuju li se funkcije koje slušanje glazbe ima u životu studenata s obzirom na njihovu dob / godinu studija i državu iz koje dolaze
2. ispitati razlikuju li se funkcije koje slušanje glazbe ima u životu studenata s obzirom na završeno srednjoškolsko obrazovanje i bavljenje glazbom u slobodno vrijeme.

Na temelju navedenih problema istraživanja formulirane su sljedeće hipoteze:

H1 Studenti viših godina studija u odnosu na studente nižih godina studija više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja kognitivnih nego zbog zadovoljavanja afektivnih potreba.

H2 Nema statistički značajne razlike u funkcijama slušanja glazbe s obzirom na državu iz koje sudionici dolaze.

H3 Studenti koji su završili gimnaziju u odnosu na studente iz strukovnih škola više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja kognitivnih potreba, dok studenti iz strukovnih škola u odnosu na gimnazijalce više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja afektivnih potreba.

H4 Studenti koji se bave glazbom u slobodno vrijeme, za razliku od studenata koji se ne bave takvim aktivnostima, više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja kognitivnih nego afektivnih potreba.

⁴⁰ M. BALTAZAR, S. SAARIKALLIO, Toward a better understanding and conceptualization of affect self-regulation through music: a critical, integrative literature review, u: *Psychology of Music* 44(2016.)6, 1500–1521.

2. Metoda

2.1. Sudionici

Ispitivanje je provedeno pomoću mrežne ankete na uzorku od 344 sudionika, studenata učiteljskoga studija i ranoga i predškolskoga odgoja iz Splita (Hrvatska), Beograda (Srbija), Užica (Srbija), Nikšića (Crna Gora), Sarajeva (Bosna i Hercegovina, kanton Sarajevo) i Mostara (Bosna i Hercegovina) (tablica 1). Studenti prve, druge i treće godine studija svrstani su u jednu skupinu, a studenti četvrte i pete godine studija u drugu skupinu. Nadalje, studenti iz Hrvatske sačinjavaju jednu skupinu, a studenti iz ostalih država drugu skupinu. Od ukupnoga broja sudionika samo njih 17,4 % pohađalo je dodatnu glazbenu pouku. Čak 27,6 % sudionika nikada ne posjećuje kazališne predstave ili koncerte umjetničke glazbe, dok njih 72,4 % odlazi ponekad ili često na takva događanja.

Tablica 1. Struktura uzorka

DRŽAVA	N	ZAVRŠENA SREDNJA ŠKOLA	N	DOB/GODINA STUDIJA	N
Hrvatska	177	strukovna škola	196	1., 2., 3. godina studija	234
Ostale države (Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora)	167	gimnazija	148	4. i 5. godina studija	110
Ukupno	344				

2.1. Instrument i postupak ispitivanja

U prvom dijelu anketnoga upitnika koji je konstruiran za potrebe ovoga istraživanja nalaze se pitanja kojima su prikupljeni sociodemografski podatci o sudionicima (spol, dob, završeno srednjoškolsko obrazovanje, naziv fakulteta i studijske grupe, godina studija, dodatna glazbena pouka, bavljenje glazbom u slobodno vrijeme, posjećivanje kazališta i koncerata umjetničke glazbe).

U drugom dijelu upitnika korištena je skraćena inačica skale *Adaptive Functions of Music Listening Scale*⁴¹. Skala sadrži 46 tvrdnji kojima se ispituju različite funkcije slušanja glazbe, grupirane u 11 faktora: reguliranje stresa, reguliranje tjeskobe, reguliranje ljutnje, reguliranje usamljenosti, ruminacija, reminiscencija, snažna emocionalna iskustva, strahopoštovanje i uvažavanje, kognitivna regulacija, identitet i spavanje. Uz svaku tvrdnju priložena je skala procjene od 1 do 5 (1 = uopće se ne slažem; 5 = u potpunosti se slažem). Provjerom eksploratorne faktorske analize dobivena je struktura skale koja je teško interpretativna, stoga su funkcije slušanja glazbe koje se

⁴¹ J. M. GROARKE, M. J. HOGAN, Development and Psychometric Evaluation of the Adaptive Functions of Music Listening Scale.

odnose na reguliranje stresa, reguliranje tjeskobe, reguliranje ljutnje, reguliranje usamljenosti i snažna emocionalna iskustva svrstane u supskalu afektivne funkcije slušanja glazbe, a ruminacija, reminiscencija i kognitivna regulacija u supskalu kognitivne funkcije slušanja glazbe. Funkcije slušanja glazbe koje se odnose na spavanje, strahopoštovanje i uvažavanje te identitet isključene su iz daljnje analize. Psihometrijske značajke dviju navedenih supskala prikazane su u tablici 2.

Tablica 2. Psihometrijske značajke skale Adaptive Functions of Music Listening Scale

Tvrdnje	
Afektivna funkcija slušanja glazbe (F1)	Kognitivna funkcija slušanja glazbe (F2)
Kada slušam glazbu, osjećam mješavinu različitih emocija.	Kada se osjećam tužno/depresivno, slušanje glazbe pomaže mi usredotočiti se na takve osjećaje.
Kada slušam glazbu, osjećam čitav niz različitih emocija.	Kad se osjećam tjeskobno, slušanje glazbe navodi me da razmišljam o tim osjećajima.
Kada slušam glazbu, osjećam intenzivne emocije.	Kad se osjećam tjeskobno, slušanje glazbe navodi me da se usredotočim na te osjećaje.
Kada slušam glazbu, osjećam snažne emocije.	Kad se osjećam tužno/depresivno, slušanje glazbe navodi me da razmišljam o tim osjećajima.
Kada slušam glazbu, istodobno osjećam različite emocije.	Slušanje glazbe ne budi u meni sjećanja.
Kada slušam glazbu, duboko osjećam emocije.	Slušajući glazbu prisjećam se prošlosti.
Kad se osjećam ljutito, slušanje glazbe odvraća me od osjećaja ljutnje.	Slušanje glazbe podsjeća me na ljude iz moje prošlosti.
Kad sam ljutit/ljutita, utjehu pronalazim u slušanju glazbe.	Kada slušam glazbu, prisjećam se svoje prošlosti.
Kada se osjećam ljutito, slušanje glazbe pomaže mi sagledati situaciju iz vedrije perspektive.	Glazba u pozadini pomaže mi usredotočiti se.
Kada se osjećam ljutito, slušam glazbu koja me čini sretnim/sretnom.	Uz pozadinsku glazbu lakše se usredotočim na ono što radim.
Kada se osjećam ljutito, slušanje glazbe pomaže mi vidjeti situaciju u pozitivnijem svjetlu.	

	Kada se osjećam ljutito, slušanje moje omiljene glazbe čini me sretnijim/sretnijom.	
	Kad se osjećam ljutito, slušanje glazbe pomaže mi da ne razmišljam o tome.	
	Kada se osjećam tjeskobno, slušanje glazbe pomaže mi skrenuti misli s toga.	
	Kada se osjećam tjeskobno, slušam glazbu koja me čini sretnim/sretnom.	
	Kada se osjećam tjeskobno, slušanje glazbe pruža mi utjehu.	
	Kada se osjećam tjeskobno, slušanje glazbe pomaže mi sagledati stvari iz vedrije perspektive.	
	Kada se osjećam tjeskobno, slušanje moje omiljene glazbe čini me sretnijim/sretnijom.	
	Kada se osjećam tjeskobno, slušanje glazbe pomaže mi sagledati stvari u pozitivnijem svjetlu.	
	Slušanje glazbe odvlači me od osjeća tjeskobe.	
	Slušanje glazbe smanjuje osjećaj osamljenosti.	
	Osjećam se manje usamljeno kada slušam glazbu.	
	Slušanje glazbe čini da se osjećam manje usamljeno.	
	Slušanje glazbe oslobađa me stresa.	
	Kada sam pod stresom, slušanje glazbe pomaže mi skrenuti misli.	
	Mogu se osloboditi stresnih situacija slušajući glazbu.	
	Kada sam pod stresom, slušanje glazbe pruža mi utjehu.	
Cronbach α	0,97	0,83
M (sd)	105,33 (23,41)	36,49 (7,86)
raspon	27 – 135	14 – 50
prosječna r među česticama	0,60	0,37
asimetričnost	-0,92	-0,62
spljoštenost	0,72	0,08

3. Rezultati

H1 Studenti viših godina studija u odnosu na studente nižih godina studija više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja kognitivnih nego zbog zadovoljavanja afektivnih potreba.

Kako bi se ispitalo razlikuju li se funkcije slušanja glazbe kod studenata različitih godina studija, odnosno slušaju li studenti više glazbu zbog zadovoljavanja kognitivnih ili afektivnih potreba, izračunana su dva t-testa, za afektivni i kognitivni faktor (tablica 3). Rezultati potvrđuju kako nema razlike u funkcijama slušanja glazbe s obzirom na dob / godinu studija sudionika ni u jednom od navedenih faktora. Time je odbačena prva hipoteza.

Tablica 3. Razlike u funkcijama slušanja glazbe s obzirom na dob / godinu studija

	M _{1., 2. 3. godina}	M _{4., 5. godina}	t	df	p
Funkcije slušanja glazbe					
afektivna	3,91	3,89	0,19	342	0,85
kognitivna	3,66	3,63	0,30	342	0,76

$p \leq 0,05^*$

$p \leq 0,01^{**}$

H2 Nema statistički značajne razlike u funkcijama slušanja glazbe s obzirom na državu iz koje sudionici dolaze.

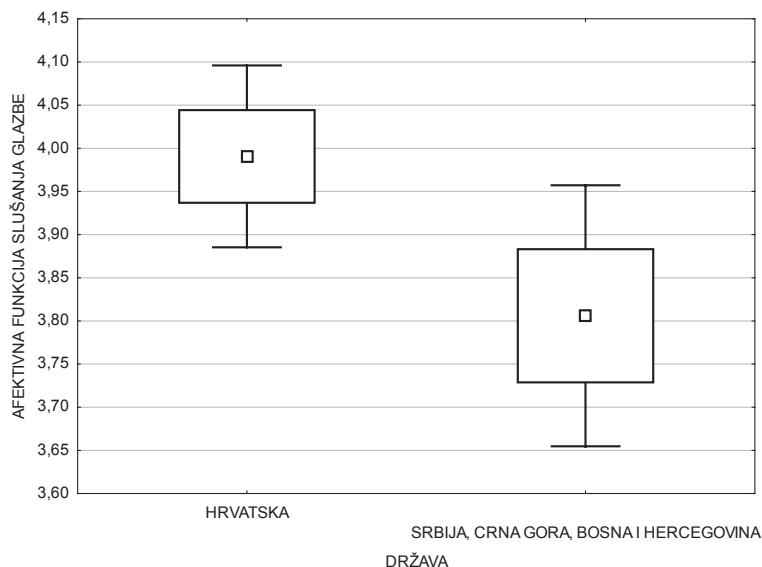
Radi ispitivanja razlikuju li se funkcije slušanja glazbe s obzirom na državu iz koje studenti dolaze, ponovno su izračunana dva t-testa, za afektivnu i kognitivnu funkciju slušanja glazbe (tablica 4, slika 1, slika 2). Rezultati pokazuju da se i afektivne i kognitivne funkcije slušanja glazbe razlikuju s obzirom na državu iz koje studenti dolaze, pa tako studenti iz Hrvatske, u odnosu na ostale studente, više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja afektivnih i kognitivnih potreba. Time je odbačena druga hipoteza.

Tablica 4. Razlike u funkcijama slušanja glazbe s obzirom na državu iz koje sudionici dolaze

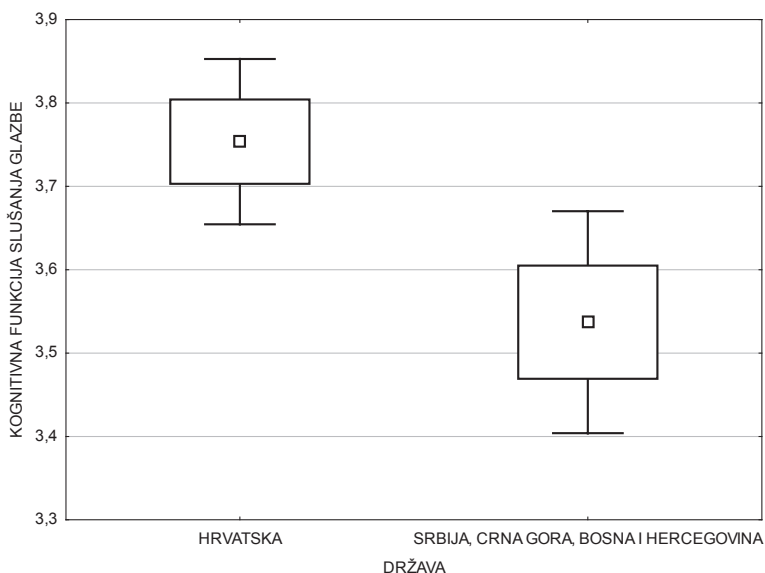
	M _{Hrvatska}	M _{Srbija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina}	t	df	p
Funkcije slušanja glazbe					
afektivna	3,99	3,81	1,98	342	0,05*
kognitivna	3,75	3,54	2,58	342	0,01**

$p \leq 0,05^*$

$p \leq 0,01^{**}$

Slika 1. Razlike u afektivnim funkcijama slušanja glazbe s obzirom na državu iz koje sudionici dolaze

Slika 2. Razlike u kognitivnim funkcijama slušanja glazbe s obzirom na državu iz koje sudionici dolaze

H3 Studenti koji su završili gimnaziju u odnosu na studente iz strukovne škole više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja kognitivnih potreba, dok studenti iz strukovnih škola u odnosu na gimnazijalce više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja afektivnih potreba.

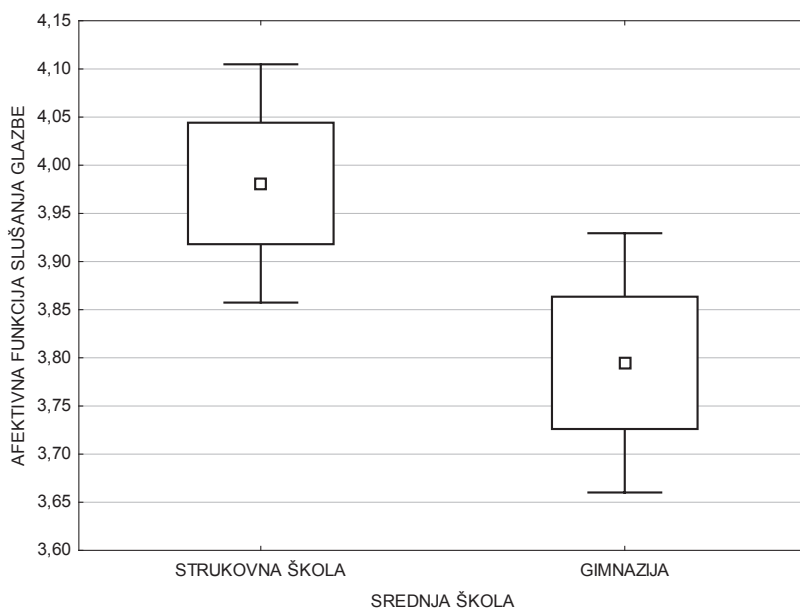
Pokušavajući utvrditi razlikuju li se funkcije slušanja glazbe s obzirom na završeno srednjoškolsko obrazovanje studenata, ponovno su izračunana dva t-testa, za svaku funkciju slušanja glazbe (tablica 5). U slučaju afektivnih funkcija slušanja glazbe uočeno je kako sudionici koji su završili strukovnu školu u odnosu na gimnazijalce više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja afektivnih potreba (slika 3), dok u slučaju kognitivnih potreba nema razlike s obzirom na vrstu završene srednje škole. Time je odbačena treća hipoteza.

Tablica 5. Razlike u funkcijama slušanja glazbe s obzirom na završeno srednjoškolsko obrazovanje sudionika

	M _{gimnazija}	M _{strukovna škola}	t	df	p
Funkcije slušanja glazbe					
afektivna	3,98	3,79	1,98	342	0,05*
kognitivna	3,70	3,59	1,30	342	0,19

$p \leq 0,05^*$

$p \leq 0,01^{**}$

Slika 3. Razlike u afektivnim funkcijama slušanja glazbe s obzirom na završeno srednjoškolsko obrazovanje sudionika

H4 Studenti koji se bave glazbom u slobodno vrijeme, za razliku od studenata koji se ne bave takvim aktivnostima, više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja kognitivnih nego afektivnih potreba.

Kako bismo ispitali razlikuju li se funkcije slušanja glazbe s obzirom na bavljenje glazbom u slobodno vrijeme, izračunana su dva t-testa, za afektivnu i za kognitivnu funkciju slušanja glazbe (tablica 6). Rezultati pokazuju kako nema razlike ni u jednoj funkciji slušanja glazbe s obzirom na bavljenje glazbom u slobodno vrijeme, čime je odbačena četvrta hipoteza.

Tablica 6. Razlike u funkcijama slušanja glazbe s obzirom na bavljenje glazbom u slobodno vrijeme

	M bavljenje glazbom u slobodno vrijeme	M nebavljenje glazbom u slobodno vrijeme	t	df	p
Funkcije slušanja glazbe					
afektivna	3,86	4,03	-1,51	342	0,13
kognitivna	3,62	3,77	-1,48	342	0,14

$p \leq 0,05^*$

$p \leq 0,01^{**}$

4. Rasprava

Ovim istraživanjem pokušali smo istražiti jesu li godina studija / dob, država, završeno srednjoškolsko obrazovanje i bavljenje glazbom u slobodno vrijeme značajni prediktori funkcija slušanja glazbe kod studentske populacije.

Iako smo pretpostavili da će studenti viših godina studija u odnosu na mlađe studente više slušati glazbu iz kognitivnih, a manje iz afektivnih razloga, rezultatima ovoga istraživanja potvrđeno je kako nema razlike u funkcijama slušanja glazbe kod studenata različitih godina studija. Dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima brojnih istraživanja koja potvrđuju važnu ulogu glazbe u ispunjavanju različitih afektivnih funkcija.⁴² Glazba predstavlja vrlo uspješno sredstvo za reguliranje afekata, i to pomoću strategija koje se temelje na različitim psihološkim mehanizmima.

Nadalje, rezultatima ovoga istraživanja potvrđeno je da se i afektivne i kognitivne funkcije slušanja glazbe razlikuju s obzirom na državu iz koje studenti dolaze. Tako studenti iz Hrvatske u odnosu na studente iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore više slušaju glazbu i zbog zadovoljavanja afektivnih i kognitivnih potreba. Dobivene rezultate moguće je objasniti izborom glazbe koju sudionici slušaju u svom privatnom životu, odnosno njihovim glazbenim preferencijama. Naime rezultatima istraživanja potvrđeno je da izbor glazbenih stilova značajno utječe na emocionalni učinak glazbe⁴³ iako se kao glavno ograničenje takvih istraživanja navodi

⁴² P. N. JUSLIN, D. VÄSTFJÄLL, Emotional responses to music: The need to consider underlying mechanisms, u: *Behavioral and Brain Sciences* 31(2008.)5, 575–621.

⁴³ L. SHARMAN, G. A. DINGLE, Extreme metal music and anger processing, u: *Frontiers in Human Neuroscience* 9(2015.), 1–11.

činjenica da se glazbeni podražaji uglavnom odabiru iz područja klasične glazbe, dok su ostali glazbeni stilovi zastupljeni u malom postotku.⁴⁴ Stoga je razliku u funkcijama slušanja glazbe sudionika u našem istraživanju moguće objasniti razlikama u njihovim glazbenim preferencijama, a time i različitim afektivnim i kognitivnim efektima takve glazbe na slušatelja.

Što se tiče razlika u funkcijama slušanja glazbe s obzirom na završeno srednjoškolsko obrazovanje, studenti koji su završili strukovnu školu u odnosu na gimnazijalce više slušaju glazbu zbog zadovoljavanja afektivnih potreba, dok u slučaju kognitivnih potreba nije uočena razlika s obzirom na vrstu završene srednje škole. U formuliranju te hipoteze vodili smo se činjenicom da je rezultatima brojnih istraživanja potvrđen pozitivan utjecaj klasične glazbe na kognitivno funkcioniranje slušatelja,⁴⁵ posebno u slučaju Vivaldijeve⁴⁶ i Mozartove glazbe⁴⁷. Stoga smo pretpostavili da će gimnazijalci koji pohađaju nastavu glazbe tijekom četiriju godina i koji su više izloženi klasičnoj glazbi više slušati glazbu zbog zadovoljavanja kognitivnih potreba. Međutim rezultatima našega istraživanja nije uočena razlika u slučaju zadovoljavanja kognitivnih potreba, što je moguće objasniti koncepcijom gimnazijske nastave glazbe i stavovima gimnazijalaca prema takvoj nastavi. Naime brojni autori ističu kako se popularnost nastave glazbe smanjuje tijekom srednjoškolskoga obrazovanja, što se objašnjava razlikama u motivaciji učenika za učenje različitih predmeta u različitim razvojnim fazama, kulturnom disonancijom između glazbe koju učenici slušaju u kući i u školi te nedovoljnom fleksibilnošću glazbenih pedagoga za prilagođavanje potrebama učenika i moderniziranjem nastavnih programa.⁴⁸ Ross⁴⁹ navodi da nastava glazbe koja nije u skladu s interesima i potrebama učenika ne može utjecati na formiranje njihovih glazbenih preferencija, a Dobrota i Conar⁵⁰ potvrđuju da učenici osnovne škole u odnosu na gimnazijalce imaju pozitivnije stavove prema nastavi glazbe.

I, konačno, bavljenje glazbom u slobodno vrijeme nije se pokazalo značajnim prediktorom funkcija slušanja glazbe, jer rezultatima istraživanja nisu utvrđene razlike ni u jednoj funkciji slušanja glazbe s obzirom na navedenu varijablu.

⁴⁴ T. EEROLA, J. K. VUOSKOSKI, A review of music and emotion studies: Approaches, emotion models, and stimuli, u: *Music Perception* 30(2013.)3, 307–340.

⁴⁵ E. G. SCHELLENBERG, Music lessons enhance IQ, u: *Psychological Science* 15(2004.)8, 511–514.

⁴⁶ N. MAMMARELLA, B. FAIRFIELD, C. CORNOLDI, Does music enhance cognitive performance in healthy older adults? The Vivaldi effect, u: *Aging Clinical and Experimental Research* 19(2007.)5, 394–399.

⁴⁷ N. JAUŠOVEC, K. JAUŠOVEC, I. GERLIĆ, The influence of Mozart's music on brain activity in the process of learning, u: *Clinical Neurophysiology* 117(2006.)12, 2703–2714.

⁴⁸ W.W. LAW, W. C. HO Popular music and school music education: Chinese students' preferences and dilemmas in Shanghai, China, u: *International Journal of Music Education* 33(2015.)3, 304–324.

⁴⁹ M. ROSS, Missing solemnity: Reforming music in schools, u: *British Journal of Music Education* 15(1998.), 255–262.

⁵⁰ S. DOBROTA, R. CONAR, Stavovi učenika prema nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti, u: *Život i škola. Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* 64(2019.)1, 131–140.

Zaključak

Rezultatima ovoga istraživanja potvrđeno je da, bez obzira na godinu studija / dob, državu iz koje studenti dolaze, bavljenje glazbom u slobodno vrijeme i završeno srednjoškolsko obrazovanje, slušanje glazbe ima značajnu ulogu u životu studenata. To je posebno značajno ako imamo na umu dobrobiti slušanja glazbe u kontekstu psihološkoga, društvenoga i kulturnoga razvoja pojedinca.

Zahvaljujući napretku tehnologije glazba je postala lako dostupna i sluša se uglavnom zbog zabave, zadovoljavanja emocionalnih potreba i ostavljanja dojma na okolinu. Funkcije glazbe tijesno su povezane s vrijednosnim orijentacijama slušatelja, odnosno motivacijskim snagama koje determiniraju razloge zbog kojih slušamo glazbu, a time utječu i na odabir glazbe koju slušamo. Osim toga funkcije slušanja glazbe koreliraju i s glazbenim preferencijama slušatelja, na čije bi oblikovanje, osim obitelji, masovnih medija i vršnjaka, trebalo utjecati i formalno glazbeno obrazovanje. Međutim ovdje dolazimo do problema diskrepancije između onoga što učenici slušaju u školi i izvan nje, što u konačnici rezultira nepopularnošću nastave glazbe, posebno među gimnazijalcima. U tom smislu potrebno je revidirati koncepciju nastave glazbe i barem djelomično uskladiti je s glazbenim interesima učenika.

Jedno od ograničenja ovoga istraživanja jest činjenica da je uzorak sastavljen samo od studenata učiteljskoga studija i ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, koji tijekom studija pohađaju glazbene kolegije. Stoga bi bilo zanimljivo provesti slično istraživanje na uzorku sastavljenom od studenata prirodnih ili tehničkih znanosti, kako bi se isključila varijabla glazbene pouke tijekom visokoškolskoga obrazovanja.

Imajući na umu činjenicu da je slušanje glazbe tijesno povezano s formiranjem osobnih i društvenih identiteta učenika, uspostavljanjem interpersonalnih odnosa među njima te reguliranjem njihovih raspoloženja i emocija, izuzetno je važno voditi računa o tome kakvu glazbu učenici slučaju i u kojim se kontekstima odvijaju takve aktivnosti.